

За українським природоохоронним законодавством, національні природні парки є науковими установами, тому у майбутній діяльності парку передбачаються такі напрямки науково-дослідної діяльності:

- виконання наукових досліджень у рамках ведення "Літопису природи";
- розробка пропозицій щодо збереження та відтворення рідкісних і зникаючих видів флори і фауни;
- вікова та формова структура хвойних насаджень на території парку та шляхи її оптимізації;
- вивчення стану добротності стиглих і перестійних насаджень на території НПП;
- формування мережі моніторингових ділянок для спостереження за станом лісової рослинності НПП.

Ефективне функціонування новоствореного національного парку можливе тільки при взаємодії із місцевим населенням. Тому, на нашу думку, слід запропонувати такі напрямки *соціально-екологічного менеджменту*:

- розвиток екотуризму у населених пунктах, які входять у зону діяльності НПП;
- застосування екологічно-обґрунтованих методів боротьби із хворобами та потенційними шкідниками деревних і сільськогосподарських рослин на території НПП.

Для пропаганди діяльності парку та формування екологічного світогляду населення у зоні діяльності парку пропонуються такі напрямки *еколого-просвітницької діяльності*:

- підтримка діяльності громадських неурядових екологічних організацій у районі діяльності НПП;
- створення візит-центру та музею природи НПП;
- забезпечення населення інформацією про діяльність національного природного парку;
- проведення соціологічних досліджень з метою вибору напрямів еколого-просвітницької діяльності та формування екологічного світогляду населення;
- еколого-просвітницька робота серед шкільної молоді регіону;
- підготовка і видання бюлетенів, путівників, буклетів, інформаційних та дидактичних матеріалів для місцевого населення і відвідувачів НПП.

За основними напрямками діяльності слід розробити робочий план діяльності, який передбачає проведення конкретних заходів та визначає кошти і засоби, необхідні для їх реалізації.

Працівниками НПП "Сколівські Бескиди" разом із працівниками ДЛГО "Львівліс" та науковцями м. Львова підготовлено пропозиції до формування структури менеджмент-плану діяльності та складено нарис менеджмент-плану, який (після доопрацювання) може бути покладений в основу майбутньої діяльності одного із наймолодших національних парків України.

Література

1. Волошкевич О., Жмуд М., Титар В. Дунайський біосферний заповідник. План управління (менеджмент-план). – К.: Фітосоціоцентр, 1999. – 64 с.
2. Закон України про природно-заповідний фонд України// Відомості Верховної Ради України. – 1992. – С. 502-504.
3. Кукурудза М.М. Менеджмент національних парків: Навч. посіб. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Ів. Франка, 2000. – 124 с.
4. Parks and protected areas in Canada: planning and management. – Oxford: Oxford university press, 1993.

УДК 630.907.1(477.8)

Ст.н.с. Г.В. Стрямець, к.с.-г.н. – природний заповідник "Розточчя"; Я.С. Бовт – директор природного заповідника "Розточчя"

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОБЛЕМ ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЙ

Висвітлено додаткові джерела фінансування об'єктів природно-заповідного фонду.

Пропонується стимулювання розвитку національних парків з пріоритетною орієнтацією на екотуризм (у тому числі – агротуризм), традиційні народні промисли, вироблення екологічно чистих продуктів харчування, оздоровчих і лікувальних трав'яних сумішей, предметів побуту з регіональною екологічною символікою тощо.

Galyna Striamets – rezervat of "Roztochchia"; Jaroslav Bovt – director rezervat of "Roztochchia"

Applied aspects of reservations territories ecological-economical problems

There are presented additional sources for objects of nature-protected fond financing. Proposed stimulation of National Parks development with orientation on ecotourism (including agrotourism), crafts, production the ecologically friendly foodstuff, health-improvement and medical herbs miscellanies, things for everyday life with original ecological symbols etc.

Головними функціями природоохоронних територій є збереження генетичного і ценотичного фонду дикої природи, стеження за перебігом природних процесів, їх прогнозування, моніторинг та ведення наукових досліджень. Заповідники, крім того, повинні виконувати роль екологічних еталонів того чи іншого регіону. Проте, останнім часом все більшої ваги у завданнях природоохоронних територій приділяється їх соціальній (оздоровчій), екологоосвітній та рекреаційній функціям. Перехід до ринкової економіки змушує об'єкти природно-заповідного фонду (ПЗФ) шукати додаткові джерела фінансування.

Найрізноманітніша рекреаційна діяльність є невід'ємним явищем сучасного життя. У всьому світі вона є визнаною і вагомою складовою економічного розвитку. Внаслідок підвищення життєвого рівня і збільшення часу для відпочинку працюючого населення, рекреаційна активність має тенденцію до зростання.

Для підвищення рівня самоокупності установ природно-заповідного фонду пропонується стимулювання розвитку діяльності національних парків з пріоритетною орієнтацією на екотуризм (у тому числі – агротуризм), традиційні народні промисли, вироблення екологічно чистих продуктів харчування, оздоровчих і лікувальних трав'яних сумішей, предметів побуту з регіональною екологічною символікою тощо. Господарська діяльність природних заповідників обмежується ст. Закону Про природно-заповідний фонд України, тому джерелами самофінансування має бути еколого-освітня діяльність, яка включатиме екскурсії у музеї Природи та екологічними стежками, облаштування місць спостережень за птахами та тваринами, послуги, пов'язані з науковою діяльністю з охорони, відтворення та раціонального використання об'єктів рослинного і тваринного світу, зокрема проведення лабораторних та інших наукових аналізів, експертизи тощо. Заповідники можуть стати місцем проходження дипломних практик не тільки вітчизняних, але й зарубіжних екологів, на прилеглих до заповідника територіях можна збирати гербарії для закордонних природознавчих музеїв.

Об'єкти ПЗФ можуть дозволяти проведення фото-, кіно- та телевізійних зйомок громадянам і організаціям за відповідну плату. Одночасно необхідно обмежити вивіз природної сировини і пиломатеріалів за межі територій ПЗФ.

2. Проблеми практичного застосування еколого-економічного вчення

Стає загально визнаним твердження, що вирішення економічних проблем потребує певних екологічних знань. Рациональне, екологічно обґрунтоване природокористування можливе лише за умов масової екологічної грамотності. Знання основ екології – запорука реалізації усіх можливостей демократичного суспільства, у якому важливо виявити причину і попередити екологічні негаразди, а не боротися з їх наслідками. Підготовка спеціалістів, які при вирішенні економічних проблем підприємства чи держави враховували б екологічний фактор, а охорону довкілля і природних ресурсів економічно обґрунтовували у наш час є надзвичайно актуальною.

Tetsuhiko Yoshimura – Kyoto University; Oleg Styranivsky, Nestor Bybljuk – Ukrainian State University of Forestry and Wood Technology

PLANNING ECOTOURISM IN THE CARPATHIANS

1. Introduction

In 1991, Ukraine became an independent country after the Soviet Union broke up, and it needs a new structure to manage its forests. It should be noted that the priority of Ukrainian forestry is to make use of ecological, recreational, aesthetic, educational, and other non-market, socially important benefits according to the Forest Act of 1994 (Strochinskii et. al., 2001). According to the statistics (FAO, 1997), the total land area is 57,935,000 (ha), and 15.9 percent of the area is covered with forests. The Carpathian forests are one of the major forested regions in this country. The most wide spread woody species there are Norway Spruce (*Picea abies*) and European beech (*Fagus sylvatica*), which make up 41 percent and 35 percent of the forestland, respectively (Strochinskii et. al., 2001). Other common species are durmast oaks (*Quercus robur* and *Quercus petraea*), common silver fir (*Abies alba*), and European hornbeam (*Carpinus betulus*) (Strochinskii et. al., 2001). In 2001, we started planning ecotourism in the Carpathians to realize sustainable development in the region. Ecotourism is defined as travel to fragile, pristine, and usually protected areas that strives to be low impact and (usually) small scale. It helps educate the traveler; provides funds for conservation; directly benefits the economic development and political empowerment of local communities; and fosters respect for different cultures and for human rights (Honey, 1999).

In this project, we put a special emphasis on landscape management, road networks, environmental conservation, welfare of local people and public involvement in the process of ecotourism planning.

2. Ecotourism in the Carpathians

2.1. Definition of ecotourism

Ecotourism has a variety of definitions. Among them, Honey (1999) provided us the appropriate definitions of ecotourism shown as follows:

1. *Involves travel to natural destinations.* These destinations are often remote areas, whether inhabited or uninhabited, and are usually under some kind of environmental protection at the national, international, communal, or private level.

2. *Minimizes impact.* Tourism causes damage. Ecotourism strives to minimize the adverse effects of hotels, trails, and other infrastructure by using either recycled or

plentifully available local building materials, renewable sources of energy, recycling and safe disposal of waste and garbage, and environmentally and culturally sensitive architectural design.

3. *Builds environmental awareness.* Ecotourism means education, for both tourists and residents of nearby communities. Well before departure, tour operators should supply travelers with reading material about the country, environment, and local people, as well as a code of conduct for both the traveler and the industry itself.

4. *Provides direct financial benefits for conservation.* Ecotourism helps raise funds for environmental protection, research, and education through a variety of mechanisms, including park entrance fees; tour company, hotel, airline, and airport taxes; and voluntary contributions.

5. *Provides financial benefits and empowerment for local people.* The local community must be involved with and receive income and other tangible benefits (potable water, roads, health clinics, etc.) from the conservation area and its tourist facilities.

6. *Respect local culture.* Ecotourism is not only "greener" but also less culturally intrusive and exploitative than conventional tourism, and strives to be culturally respectful and have a minimal effect on both the natural environment and the human population of a host country.

2.1. Project area

The project is under consideration in the Slavsk area (Figure 1) located in the Carpathians, which are of great importance to maintain the ecological balance in Central Europe because of their geographical position, climate, geomorphological structure and unique high mountain ecosystems (Andrianova, 1998). The Slavsk area is famous for skiing in winter, and camping as well as hiking is also popular in summer. There are some hotels and restaurants in this area, and tourism is absolutely an important industry. In addition, forestry is also a major industry in the area, and the coexistence of tourism and forestry should be considered in this project.

In the project area, there are two villages of Nyzhnya Rozhanka and Verkhnya Rozhanka, which are located in the basin surrounded by the mountains with the highest peak of 1,285 m. In the basin, there is the Rozhanka River, which is running from the mountains. Along the river, there is a main road that connects these two villages and the town of Slavsk. At present, the main road is not completely connected to the mountain ridges, where there are other small villages (Figure 2) and historic roads (Figure 3) partially connecting these villages. These roads were constructed by soldiers for the defense of the project area during the World War I, and were paved with stones, a part of which can still be seen nowadays. Many villagers on the ridge are earning their livelihood by farming and grazing (Figure 4), and some villagers are staying there even in winter in spite of a lot of snow. It is known that the first settlements in the basin of Rozhanka river appeared on the mountain meadows, where were the better conditions for farming. Nowadays the dwellings of local peasants are "ascending" to the mountainous from year to year.